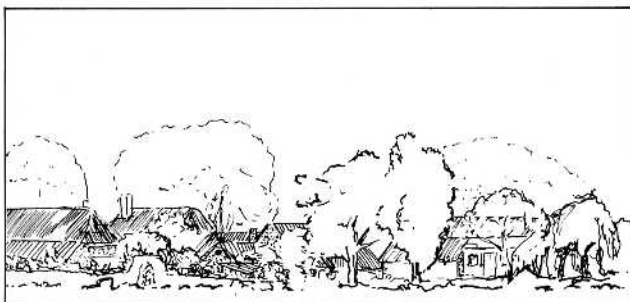

De Braosheuf en hun bewoners

door

Rosalie van Gog, Harrie Koppen, Henny Rouschop en Chris Verdonschot

Inleiding

Hoe bescheiden is niet de Limburgs-Kempische boerderij ten opzichte van bijvoorbeeld de Zuidlimburgse boerenhoeve, maar toch is er op deze van oorsprong magere zandgrond geen mooier aanzicht dan de grote zadeldaken, verzakt en aangepast aan het landschap. In dit artikel belichten we de geschiedenis van twee van deze oude boerderijen, genaamd de Braosheuf, een complex gelegen in het gehucht Boeket te Nederweert. Achtereenvolgens zullen we dieper ingaan op : het gehucht Boeket, de Braosheuf op de Ferrariskaart, de indeling van beide hoeven en in het laatste hoofdstuk de geschiedenis van hun bewoners.

Dit artikel over de Braosheuf zou niet compleet zijn zonder een reeks namen en jaartallen. De tekst boet hierdoor in bepaalde passages aan leesbaarheid in. Wij hopen dat dit voor de geïnteresseerde lezer geen bezwaar zal zijn.

Het heerschap Boeket

Wat we in het Nederweerts uitspreken als "Bookendj", werd in het verleden op verschillende manieren geschreven, onder andere als Boket, Boeket (sinds 1575), Boecket, Boucket en Boekholt. Prof. dr. A. Schreinemakers geeft de volgende verklaring voor dit toponiem (plaatsnaam) : Het woord is te splitsen in "Boek" en "et". "Boek" duidt op de boomsoort beuken, terwijl het achtervoegsel "et" staat voor klein bos, dus beukenbosje.

Toen in het begin van de achttiende eeuw nieuwe gemeentewetten uitgevaardigd werden, was Boeket een heerschap dat bestond uit elf gehuchten, te weten : Rosveld, Heysterstraat, Boeket, Herstraat, Strateris, Bloemerstraat, Bosserstraat, Uliker, Winnerstraat, Moesmanstraat („t Sträötje") en Kerkhof („de Straot"). Het "Provisieel reglement wegens de politie" d.d. 25 juni 1722 vermeldt hierover het volgende : "De regeeringe en de politie sal voortaan bestaan in Scholtis, Borgemeester, Schepenen en seven Gecommitteerden, de gecosen sullen worden door de geerffdens van jeder heerschap, te weten twee door die van 't Boecket, waeronder eenen sal moeten gecosen worden uijt de plaetse genaemt den Kerkhoff, eenen uijt het heerschap Heessel, eenen uijt Steer, eenen uijt Schoor ende twee uijt Leveroy". Hieruit blijkt dat toentertijd het heerschap Boeket samen met Leveroy de meeste inwoners had. In oppervlakte was het heerschap Boeket een van de grootste van onze gemeente. De oude Heerweg of Heerbaan, van Weert via de Booldersdijk naar Someren, liep geheel over het gebied van dit heerschap. Wat betreft de opbrengsten van landbouw en veeteelt was het heerschap Boeket zeker niet het minste, gezien ook het feit dat de Nederweertse tiendschuur "De Hoge Notte" binnen zijn grenzen lag. Al met al redenen genoeg om aan te nemen dat het heerschap Boeket een rol van betekenis speelde in de toenmalige heerlijkheid Nederweert.

Of het gehucht Boeket een van de oudste gehuchten van onze gemeente is, valt te betwijfelen. Volgens plaatsnaamkundigen (toponymisten) zijn de gehuchten die een lidwoord voor hun naam dragen, zoals "het" Boeket, "het" Schoor, "de" Waatskamp en "de" Bosserstraat ontstaan ongeveer vanaf de veertiende tot de zestiende eeuw.

Gehuchten met "op" voor hun naam zoals "op" Roeven en "op" Budschop, zijn volgens toponymisten ontstaan in de late middeleeuwen ongeveer in de periode van het jaar duizend tot twaalfhonderd.

1. The first part of the document is a list of names and titles, including the names of the authors and the titles of their respective works. This section is followed by a list of the names of the publishers and the names of the booksellers.

2. The second part of the document is a list of the names of the authors and the titles of their respective works. This section is followed by a list of the names of the publishers and the names of the booksellers.

3. The third part of the document is a list of the names of the authors and the titles of their respective works. This section is followed by a list of the names of the publishers and the names of the booksellers.

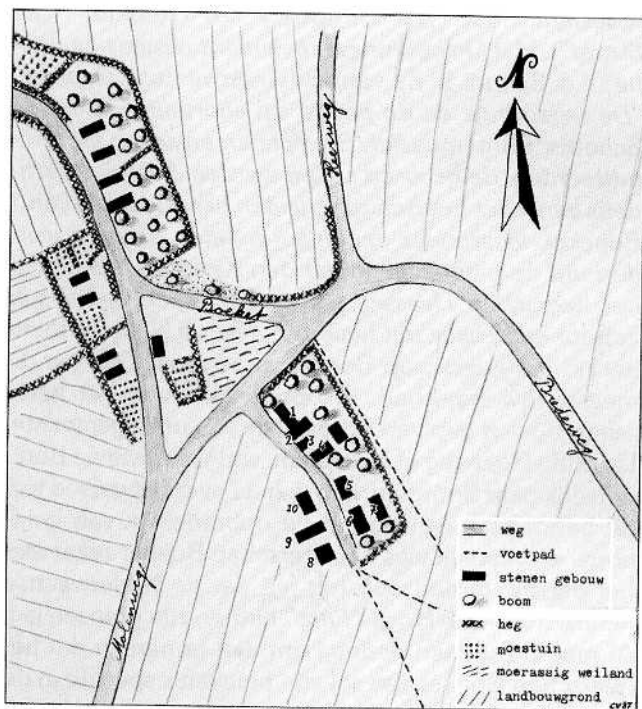
4. The fourth part of the document is a list of the names of the authors and the titles of their respective works. This section is followed by a list of the names of the publishers and the names of the booksellers.

5. The fifth part of the document is a list of the names of the authors and the titles of their respective works. This section is followed by a list of the names of the publishers and the names of the booksellers.

De Braosheuf

Dat onze voorvaders met hun gezinnen zich vestigden op hogere, drogere zandgronden spreekt vanzelf, liefst aan de rand van vochtige gronden met water voor mens, dier en gewas. De ontwikkeling van gehuchten is ontstaan nadat meerdere boerderijen bij elkaar kwamen te liggen, beschermd door hout en struikgewas; de eerste min of meer geïsoleerde nederzettingen. Deze nederzettingen, gehuchten of buurtschappen kregen vaak namen naar hun geografische ligging, bijvoorbeeld Boeket : aan of bij beukenbosje, Roeven : aan of bij rood ven, Uliker : moerassig land. Vanuit deze buurtschappen werden de omliggende gronden in gebruik genomen als weidegronden voor de buurherders die met hun vee naar de beemden en heidevelden trokken.

Bij het binnenkomen van het gehucht Boeket vanaf Nederweert-dorp, zien we aan het einde van een doodlopende zijstraat de Braosheuf, bestaande uit twee boerenhoeven. De eerste boerderij, "bi-j Braos", wordt bewoond door de familie van Nieuwenhoven-Bruekers, de tweede en achterste hoeve "bi-j Heindriks", door de familie Mertens-Pustjens.

Het boerderijencomplex "Braosheuf" op de Ferrariskaart (omstreeks 1775).

Voor wat betreft de boerderij van de familie van Nieuwenhoven komt de naam "Braashoeve" (of "Bruashoeve") het eerst voor in een akte van "scheiding en deeling", verleden voor notaris Bloemaerts te Weert op drie september 1853. Bij de boerderij van de familie Mertens komen we de naam Braes al eerder tegen. In een akte van openbare verkoop uit 1770 is sprake van een pachthof "genaemt in 't gemeen (in de volksmond) te Braes". Over de herkomst of betekenis van de naam "Braes" geven de archieven geen uitsluitsel doch ver-

moedelijk dankt deze boerderij net zoals vele anderen zijn naam aan de oudste bewoners. Inderdaad was op het einde van de 16e eeuw in Nederweert een familie Braes woonachtig. Een gelijksoortige uitleg geldt voor de boerderijnaam "Heindriks", die is afgeleid van de persoonsnaam Henricus of Heindriek en dergelijke. De boerderij werd al "Heindriks" genoemd voordat de vader van Tjeu Mertens introuwde. Een van de eerste bewoners tot nu toe gevonden, was Hendrik Verborgh, ook wel Heyn of Heindriek genaamd.

De kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, getekend in opdracht van graaf de Ferraris tussen 1771 en 1778, is de oudste kaart die een vrij nauwkeurig beeld geeft van onder andere het toenmalige heerschappij Boeket. Op de plaats waar de huidige Braosheuf liggen, staat het volgende getekend : Aan het begin van de doodlopende weg liggen links twee gebouwen. Een van deze gebouwen is eind 1986 afgebroken en werd bewoond door de familie Kuepers (1 en 2). Het volgende kleine bouwsel is waarschijnlijk een bakhuis (3). Het daarachter dwars op de weg staande huis was volgens Zjaak Bruekers het "Kleefkeshoes", gesloopt in het begin van de twintigste eeuw (4). Het volgende gebouw is het oude bakhuis van Braos (5). Als laatste staan aan de linkerkant van de weg twee evenwijdig getekende gebouwen. Het dichtst bij de weg liggende gebouw is de huidige schuur van Heindriks (6). Het bouwsel daarachter is in het begin van de negentiende eeuw verdwenen (7).

Bij deze boerderijen staan diverse grote bomen getekend terwijl ze aan de oostkant omzoomd zijn door een grote haag. De stippellijn aan de andere kant van de heg geeft aan dat er een kerkpad liep, dat nu nog gedeeltelijk aanwezig is. Tevens loopt door de akker vanaf Heindriks een pad naar de Molenweg. Tegenover de twee laatstgenoemde boerderijen ligt rechts van de weg het huidige pand Heindriks (8). Tenslotte de dwars op de weg liggende schuur (9) met daarvoor de boerderij van Braos (10). Opmerkelijk is dat bij de gebouwen rechts van de weg geen enkele boom of heg getekend is.

Wanneer we akten betreffende erfenissen of boedelscheidingen van de Braosheuf lezen valt het op dat in de akten die betrekking hebben op Heindriks de naam

Straatgevel van Braos (oude foto).

